

17. Доктрина інформаційної безпеки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/9570.html>.
18. Закон України "Про інформацію", прийнятий Верховною Радою України 2 жовтня 1992 року // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48, Із змінами від 06.04.2000, Відомості Верховної Ради. – 2000. – № 20.
19. Галамба М. Указ. праця.

Карагіоз Р. С., ПНПУ ім. К. Д. Ушинського

СУЧАСНІ ЗАСОБИ ДОСЯГНЕННЯ ПОЛІТИЧНОЇ ЗГОДИ

В статтє рассматриваются современные механизмы и способы достижения политического согласия. Анализируются теоретические подходы к выработке данных способов и механизмов, проводится их классификация и выделяются основные принципы.

Modern mechanisms and ways of achievement of political consent are considered in article. Theoretical approaches to production such methods and mechanisms are analysed, their categorization and stand out basic principles are conducted.

Історія людства виробила безліч засобів, методів і принципів, що сприяють досягненню миру, формуванню політичної згоди серед таких груп. Так, Крисюн Н. А., поділяє механізми досягнення політичної згоди на дві групи: процесуальні та інституціональні [4, с. 112]. До процесуальних механізмів науковці відносять практику й принципи взаємодій між політичними лідерами, інститутами та об'єднаннями різних рівнів. Це переговори, договори та угоди (пакти), "круглі столи", консенсуси, компроміси, толерантність, партнерство, співробітництво, довіра, примирення, погоджувальні комісії [2, с. 344]. Процесуальні механізми вторинні стосовно інституціональних [4, с. 113].

Інституціональні механізми політичної згоди – це набір специфічних способів і засобів впливу різноманітних інститутів на процес формування політичної згоди. На практиці процесуальні механізми досягнення політичної згоди часто використовують у сполученні один з одним, тому що вони внутрішньо взаємозалежні і впливають один з одного. До механізмів досягнення політичної згоди можна віднести різноманітні методи вирішення та врегулювання спорів та конфліктів, заснованих на мирних засобах. Загальноновизнана класифікація засобів мирного врегулювання міжнародних суперечок міститься в статті 33 Уставу ООН, відповідно до якої держави зобов'язані вирішувати свої

суперечки шляхом переговорів, обстеження, посередництва, примирення, арбітражу, судового розгляду, звернення до регіональних органів або угод або інших мирних засобів за своїм вибором.

Консенсус є механізмом досягнення політичної згоди. Він з'являється як метод прийняття політичних рішень, як метод вирішення політичних суперечок і конфліктів і як процедура узгодження дій і інтересів сторін [6, с. 353]. Можна виділити етапи формування громадського миру, засновані на трьох консенсусах: перший консенсус – згода відносно минулого, національне примирення між переможцями й переможеними; другий консенсус – встановлення тимчасових процедур для обговорення в ході демократизації, остаточних норм, діалог для визначення "правил гри" у новій політичній ситуації; третій консенсус – остаточне визначення "правил гри" нового режиму. Згідно Дж. Сарторі, консенсус представлений також на трьох рівнях: консенсус на рівні співтовариства (основний або ціннісний); консенсус на рівні режиму (процедурний, що встановлює "правила гри"); консенсус на рівні політики (представляє процес вироблення та прийняття рішень) [8, с. 85]. Т. Парсонс виділив два рівні процедурної системи. Перший рівень регулює дискусії, в ході яких зацікавлені сторони прагнуть переконати учасників прийняти ті або інші зобов'язуючі рішення. З погляду зацікавленої сторони, відзначає Т. Парсонс, дискусія працює на підвищення її шансів домогтися перемоги своєї позиції; з погляду колективу, вона полегшує досягнення консенсусу. Другий рівень процедурної системи відноситься до самого процесу ухвалення рішення [7, с. 76]. Переважною практикою, як вказує Т. Парсонс, є голосування, що тяжіє, як правило, до принципу "один член – один голос" при повній врівноваженості голосів, що логічно веде до правління більшості. Рішення більшістю голосів, вважає Т. Парсонс, повинне додержуватися заздалегідь установлених правил, які прийняті при чесному дотриманні процедурних правил рішення і будуть визнані переможеними меншостями. Дотримання процедурних вимог є вирішальною ознакою успішної інституціоналізації демократичної солідарності.

Процедура консенсусу (узгодження) як один з новітніх способів досягнення загальної конструктивної згоди в суспільстві перехідного типу складається у виробленні загальної думки шляхом обговорення, в ході якого відкидається неприйнятна хоча б для одного з багатьох суб'єктів консенсусу пропозиція, і приймаються положення, проти яких ніхто не заперечує. Консенсус – це така угода, в якій беруть участь всі політичні сили й ніхто не виступає проти. Цей принцип конструк-

тивний, тому що поєднує різноманітні сили заради спільних інтересів, враховує думку всіх, переборює поділ на меншості й більшість, що існує в демократичному суспільстві, знімає можливість конфлікту. При такому підході неможливо кому-небудь здійснити свої інтереси досягненням перемоги над ким-небудь іншим, що служить усуненню агресивності в поведінці суб'єктів політичного життя.

Все більшого визнання сьогодні знаходить розуміння консенсусу як універсального методу прийняття рішень. Консенсус є чимсь середнім між одногосністю й думкою більшості при прийнятті рішень. Рівень консенсусу показує, наскільки дана конкретна пропозиція погоджена, тобто наближена до загальної думки. Поряд з позитивними сторонами консенсусного методу, слід виділити і його витрати, щоб уникнути їх на практиці. Насамперед, це необхідність багаторазових погоджень позицій, що у ряді випадків затягує ухвалення рішення. Далі, використовуючи цей метод, виникає небезпека прийняття неконкретних, розпливчастих рішень – по них простіше досягти консенсусу. Таким чином, підвищення ступеня погодженості рішення може йти на шкоду його якості.

Механізм консенсусу слід застосовувати як при прийнятті політичних рішень шляхом голосування (метод консенсусального голосування), який припускає наявність декількох пропозицій по конкретних положеннях законопроекту або іншого рішення та реалізується шляхом урахування висловлених пріференцій, так і в процедурі виборів депутатів законодавчих органів всіх рівнів. Слід зазначити, що якби виборці мали можливість надати у виборчому бюлетені свої переваги (пріференції), то результати були б ясні вже у першому турі. У той же час, існує точка зору, відповідно до якої консенсус є метод, при якому пропозиція, що не викликає заперечень, вважається прийнятною без голосування.

В політичних технологіях налічується три основних способи вирішення конфліктів: стратегія компромісу, стратегія одностороннього домінування та інтегративна або консенсусна стратегія [3, с. 35]. Остання передбачає можливість урахування та інтеграції інтересів всіх конфліктуючих сторін за умови перегляду ними своїх цілей, їхньої постійної інновації та корекції. Ця стратегія визнається універсальною, придатною для вирішення конфлікту будь-якого типу, є найбільш результативною та соціально корисною. Залежно від типу узгодження виділяються наступні різновиди консенсусу як методу, заснованого на одногосності; на згоді більшості, при відсутності формальних заперечень хоча б з боку одного з учасників;

на загальній згоді, під якою розуміється середня або серединна думка з висловлених пропозицій.

На міжнародному рівні, як і всередині окремо взятих держав, першорядне значення надається переговорам, які розглядаються в якості найбільш доступних, гнучких і ефективних засобів мирного врегулювання спорів та конфліктів, а також як найпоширенішого й діючого механізму прийняття політичних рішень. Перевага переговорів як механізму мирного вирішення спорів та конфліктів полягає в тому, що конкретні цілі, склад учасників, рівень, форми та інші процедурні питання ведення переговорів встановлюються самими сторонами, що сперечаються. Переговори можуть приводити до двояких результатів: безпосередньому вирішенню суперечки та досягненню домовленості про застосування інших мирних засобів вирішення суперечки.

Політичні переговори це взаємовідносини політичних суб'єктів або їхніх представників у формі прямого або опосередкованого діалогу, який припускає узгодження інтересів і (або) спрямованого на нейтралізацію потенційного або регулювання реального конфлікту [9, с. 55]. До стратегічних ліній поведінки на переговорах фахівці відносять профілактику конфліктів, пристосування, компроміс і співробітництво, трактуючи останнє як домовленість поза межами звичайного торгу. Як переговорні тактики розглядається передача повноважень, коли одна зі сторін ділиться повноваженнями з іншою з метою посилення її причетності та відповідальності за розв'язувану проблему. Сюди також відносяться такі засоби, як несподіваний сюрприз, який виражається в прийнятті однієї зі сторін пропозиції, яка по розрахунках іншої сторони не повинна бути прийнятою), "салями", яке виражається в повільному та поступовому представленню власних інтересів і позицій; пакетуванні, яке виражається в висуванні для обговорення декількох пропозицій у вигляді одного пакету; розчленовуванні, яке виражається в розбивці на частини проблеми, які важко вирішити цілком; ультиматум, що проявляється в погрозі припинення переговорів у випадку неприйняття пропозиції та ін.

Успіх політичних переговорів багато в чому залежить від здатності сторін перейти від твердих кількісних вимог (позиційний торг) до обговорення проблеми на основі її якісних властивостей (переговори по суті). Процес такого переходу містить такі послідовні етапи, як декларування позицій, з'ясування інтересів, обговорення альтернативних можливостей задоволення інтересів, коректування первісних позицій у прийнятному для всіх учасників переговорів напрямку. Важливу роль в цих процесах надається такій формі досягнення політичної

згоди – діалогу між суспільством і державою. Діалог ведеться в різних формах: від прямих переговорів на загальнонаціональному рівні між урядом, основними політичними партіями, профспілками до приватних угод між окремими громадськими інститутами й адміністративно-апаратними структурами [11, с. 150].

Поряд з переговорами й договорами, іншим розповсюдженим різновидом єднальної процедури є слідча й погоджувальна комісії. Зазначені комісії створюються сторонами, що сперечаються, як із залученням, так і без залучення третіх сторін. Завдання слідчої комісії складається в розслідуванні й визначенні фактичних обставин суперечки. Діяльність погоджувальної комісії спрямована на вироблення взаємоприйнятого рішення по суті суперечки. Остаточні документи обох комісій носять рекомендаційний характер для сторін, що сперечаються. Створення й діяльність зазначених комісій регламентується великою кількістю багатобічних і двосторонніх угод. Єднальні процедури, що припускають спільні пошуки загального рішення з появою розбіжностей, займають важливе місце в парламентському праві, оскільки найбільш часто потреба в їхньому проведенні виникає в законодавчому процесі. Їхня наявність особливо характерна для двопалатної структури парламенту: специфіка завдань, які стоять перед кожною з палат, а також їхнього представництва часто обумовлюють і різне відношення палат до тих або інших законопроектів. Порядок вирішення такого конфлікту, як правило, передбачається основним законом держави, а більш докладно визначається регламентами палат.

Сьогодні в Україні вже існує інститут соціального партнерства, який розуміється як система соціальних інститутів і механізмів, створений при участі державних структур, об'єднань роботодавців і профспілок. Своєю метою він має як консенсусне рішення конкретних соціальних проблем, так і визначення загальної мети соціальної політики. Із середини 90-х років формується правова база роботи інституту. Соціальне партнерство створює вкрай складну тканину соціальних відносин і, по суті, є каркасом, що визначає стабільність громадянського суспільства. Завдяки широкому використанню в повсякденному житті процедур, технологій і норм партнерства між патронатом, роботодавцями, найманими робітниками й владою вдається не тільки зберігати соціальний мир, але й домовлятися, досягати згоди (навіть у самі кризові моменти розвитку) по ключових і спірних питаннях соціально-економічного життя. У ряді благополучних і стабільних в економічному плані країн інститути соціального партнерства

існують досить тривалий час. Практика індустріально розвинених країн показала, що система соціального партнерства і його механізми в сучасних умовах дають можливість вирішувати спірні питання не шляхом страйків або виступів на барикадах, а шляхом переговорів, шляхом взаємної згоди, зрівноважування інтересів різних соціальних груп населення замість їхнього протиставлення.

В Україні створено спеціальні органи, які здійснюють повноваження у сфері соціального партнерства – Національна рада соціального партнерства, Національна служба посередництва і примирення (Положення про Національну службу посередництва та примирення затверджено Указом Президента України від 17 листопада 1998 р. № 1258/98). Згідно з Положенням Національна служба посередництва і примирення (НСПП) є постійно діючим державним органом, створеним Президентом України для сприяння врегулюванню колективних трудових спорів (конфліктів). Основними завданнями НСПП є: сприяння взаємодії сторін соціально-трудова відносин у процесі врегулювання колективних трудових спорів (конфліктів), що виникли між ними; прогнозування виникнення колективних трудових спорів та сприяння своєчасному їх вирішенню; здійснення посередництва і примирення під час вирішення колективних трудових спорів.

В Україні до теперішнього часу накопичений багатий досвід рішення завдань в області соціального партнерства. Однак, у цілому, незважаючи на безліч наявних труднощів, складно недооцінити значимість функціонування інституту соціального партнерства в Україні, особливо з огляду на глобалізацію, що супроводжується багатобічним міжнародним співробітництвом і партнерством.

Ідея міжнародного співробітництва держав незалежно від розходжень в їх політичному, економічному, соціальному устрою в різних сферах міжнародних відносин з метою підтримки міжнародного миру й безпеки є основною в системі норм, що містяться в Уставі ООН. Якщо правову базу співробітництва становлять норми міжнародного права, що містяться в Уставі ООН, а також в уставах багатьох міжнародних організацій, міжнародних договорах і конвенціях, численних резолюціях і деклараціях, то економічним фундаментом співробітництва є широка взаємовигідна міжнародна торгівля з максимальним використанням міжнародного поділу праці. Політичне співробітництво на міжнародній арені спрямовано на вирішення таких проблем, як боротьба за безпеку, роззброювання, підтримку миру, стійкий розвиток, дотримання прав і свобод людини, нації, конфесії, політичних меншостей. Співробітництво реалізується в економічній, соціальній,

культурній, технічній і торговельній сферах відповідно до принципів суверенної рівності й невтручання. Воно спрямовано на створення ефективних механізмів реалізації політичних рішень, урегулювання різного роду конфліктів. Складність політичного співробітництва полягає в тому, що за різноманітними інтересами партнерів нерідко є протилежні світоглядні позиції. Тим самим воно здійснюється через протиріччя в процесі взаємного зіставлення поглядів різних сторін. Основний конфлікт між цивілізаціями – це завжди конфлікт їхнього розходження, конфронтації значень або зіткнення альтернативних способів реалізації основних людських потреб. У дійсності цей конфлікт може бути обтяжений різними конкретними причинами: дефіцитом ресурсів або боротьбою за територію та вплив. Традиційні аналітичні засоби зовсім неспроможні й при зіткненні індивідуальних інтересів, і при зіткненні цілих цивілізацій. В кожній цивілізації своя система оцінок і пріоритетів. В зв'язку із цим, основним завданням політичної герменевтики є можливість навчитися тонко інтерпретувати складний поліфонічний контекст політичного діалогу, учасники якого дотримуються різних культурних традицій.

Політичне партнерство тісно пов'язане з політичним співробітництвом. Часто ці поняття вживають як синоніми. Відповідно до визначення, політичне співробітництво – є вид діяльності суб'єктів політики, спрямований на досягнення певної мети, чому служить спільність інтересів його учасників. Під політичним партнерством розуміється вид відносин між політичними інститутами, громадськими організаціями й рухами, їхніми лідерами, мета яких складається в урахуванні, погодженості й реалізації інтересів різних суб'єктів політики. У цілому ж ці поняття взаємодоповнюють один одного. Співробітництво акцентує увагу на процесі спільної діяльності, партнерство ж – на однакових правах і обов'язках. Як правило, політичне партнерство ґрунтується на договорі сторін. Договір визначає погоджені позиції по основних питаннях політичного життя й спільні дії учасників по його виконанню, містить зобов'язання сторін, процедури вирішення розбіжностей, відповідальність партнерів, механізм реалізації. Ефективне політичне партнерство вимагає обстановки гласності, строгого дотримання прав і свобод. І хоча партнерські відносини не рятують світове співтовариство, як втім, і окремі суспільства від гострих і складних проблем, вони все-таки є одним з діючих шляхів їхнього вирішення. Партнерство різних соціально-політичних сил передбачає розумний компроміс замість конфронтації, що веде до безвихідності, згода замість односторонніх дій, терпимість замість радикалізму, еволюцію

замість революції. Воно відіграє стабілізуючу роль, сприяє соціальній стабільності, економічній та політичній стабільності. Зміст, форми й методи політичного партнерства й співробітництва залежать від національної специфіки, політичних традицій, відносин між партнерами, їхніх інтересів, готовності брати участь у діалозі, йти на компроміси, від об'єктивної зовнішньої обстановки. Серед об'єктів міжнародного співробітництва й партнерства значна увага приділяється засобам, спрямованим на викорінювання тероризму. Комплексом засобів, спрямованих на поліпшення соціального клімату, на розвиток єднаних форм і практик є спеціальні програми, ініційовані різними громадськими організаціями й державними структурами.

Миротворчість, формування політичної згоди, не можуть обійтися без такої важливої їх складової як толерантність, яка розуміється як терпимість до чужого способу життя, поведінці, звичаям, почуттям, думкам, ідеям, віруванням; як один з основних демократичних принципів, нерозривно пов'язаний з концепціями плюралізму, соціальної свободи та прав людини [5, с. 265]. Особливо важлива толерантність у багатонаціональних суспільствах [10, с. 56]. Як визначає Арудов М. С., ідея толерантності має знаковий зміст. Вона зароджувалася як віротерпимість, проходила своє становлення як принцип оптимального відношення церкви та держави, і, нарешті, одержала свій розвиток як базовий принцип міжособистісних і міжгрупових стосунків, пом'якшуючи розходження, пов'язані з етнічною і конфесійною приналежністю, статтю і віком, матеріальним і соціальним станом у суспільстві [1, с. 22].

Саме на толерантності побудована концепція мультикультуралізму – особливої форми інтегральної, ліберальної ідеології, за допомогою якої поліетнічні, полікультурні, національні суспільства реалізують стратегію національної згоди й стабільності на принципах рівноправного існування різних форм культурного життя. Дані принципи, що сходять до документів ООН (Загальної декларації прав людини 1948р.; Міжнародної конвенції по громадянських і політичних правах 1966р.; Декларації прав осіб, що належать до національних, етнічних, релігійних і лінгвістичних меншостей 1992р.) і рішенням регіональних міжнародних організацій, склали в цей час основу внутрішньої політики ряду демократичних країн: Австралії, Канади, США; у меншому обсязі Великобританії, Німеччини, Швеції. Але не завжди цей досвід відображає результати, до яких споконвічно прагнуло те або інше суспільство. Так, австралійське суспільство, погодившись на мультикультуралізм як

шлях досягнення гармонічного єднання, зштовхнулося з добровільним відокремленням представників етнічних груп, підтримкою ними культурної дистанції, що приводить іммігрантів у рамках їхніх співтовариств, до націленості на "свої" зв'язки, орієнтири й установки, які інколи далекі від плюралізму й толерантності. Оптимальний рівень здійснення даної концепції – урбаністичне середовище, а об'єкт – діаспори, найбільш уразливі в етнокультурному плані групи меншостей. Основний вектор державного регулювання міжетнічних комунікацій повинен бути спрямований не на утрирування категорії "етнічна розмаїтість", а на поняття "національна єдність", незважаючи на етнічні коріння.

На думку М. С. Арудова, в умовах України й Криму політика мультикультуралізму – це оптимальний варіант, що дозволяє формувати єдиний соціокультурний простір, не руйнуючи традиційних основ сформованих культур. І гарантом цього варіанту при нинішніх умовах може бути тільки держава, що повинна стояти над проблемною ситуацією, не приймаючи чийось сторону. Політика мультикультуралізму в Україні, у Криму, на думку вченого, вкрай необхідна, але навряд чи можлива в умовах політичної нестабільності і злиденності населення [1, с. 22].

Важливість, що являють собою механізми, спрямовані на досягнення політичної згоди в сучасному світі, важко переоцінити. Їх своєчасне й цілеспрямоване застосування в політиці допоможе утримати рівновагу й стабільність між державами, а також усередині останніх. Механізми політичної згоди на міжнародному рівні доповнюються принципами, яким повинні строго впливати всі суб'єкти міжнародних відносин. Серед них: принцип сумлінного виконання міжнародних зобов'язань; принцип співробітництва; принципи недоторканності й цілісності державної території, непорушності й недоторканності державних кордонів. Найважливішим принципом, що сприяє збереженню миру й політичної згоди є принцип ненасильства. Практичне застосування й вибір тих або інших принципів і механізмів політичної згоди залежить від цілей суб'єктів політичної згоди, об'єктивної ситуації й національних традицій. Тому, для політології немаловажним стає вивчення механізмів, спрямованих на формування політичної згоди в окремо взятій країні, а також тих перешкод, які встають на шляху здійснення політичної згоди. Обмін же наявним досвідом у досягненні згоди між країнами здатний істотно розширити базу згоди й, тим самим, підвищити її якість, як на національному, так і на міжнародному рівнях.

Проведений аналіз показав, що існує велика кількість механізмів, спрямованих на досягнення політичної згоди. Механізми досягнення політичної згоди не існують самі по собі. Вони включені в систему політичної згоди, що містить у собі суб'єкти й об'єкти, інститути, процеси. Використання механізмів політичної згоди припускає наявність певних вмінь і навичок, а також особливих особистісних якостей, що визначає значимість інститутів політичної згоди, які не тільки формують необхідні для цього знання, навички та вміння, виховують певні особистісні якості, але й регламентують, контролюють, направляють поведінку окремих людей і їхніх груп, а також соціалізують і інформують їх. Крім того, інститути політичної згоди поряд з перерахованими загальними, володіють і своїми, тільки їм властивими механізмами.

Література:

1. Арудов М. С. Диалог культур – реальная форма достижения гражданского согласия / М. С. Арудов // Общество и власть: возможности диалога: материалы международной научно-практической конференции. ТНУ им. В. И. Вернадского, Симферополь, 21-22 мая 2004. – 2004. – Симферополь: Изд-во ЦЭСИ при каф. Политич. Науки ТНУ, 2004. – С. 21-22.
2. Вятр Е. Социология политических отношений / Вятр Е. – Варшава: Гос. науч. изд-во, 1977. – 576 с.
3. Гусейнов А. 198 методов ненасильственных действий / А. Гусейнов // Философские науки. – 1991. – № 12. – С. 33-40.
4. Крисюн Н. А. Теоретико-методологические аспекты исследования политического согласия в современной России / Н. А. Крисюн // Научные ведомости Белгородского государственного университета. – 2007. – № 1 (32). – С. 108 – 114.
5. Лазарев М. В. Политическая лояльность / М. В. Лазарев // Социально-гуманитарные знания. – 2003. – № 5. – С. 262-274.
6. Москаленко Е. М. Конфликт и консенсус в современном обществе / Е. М. Москаленко // Актуальні проблеми політики: Збірник наукових праць / Відп. ред. Л. І. Кормич. – Одеса: Астропринт, 1999. – Вип. 6-7. – С. 351-361.
7. Парсонс Т. О структуре социального действия / Парсонс Т. – М.: Издательство Академ-проект, 2003. – 880 с.
8. Сартори Дж. Вертикальная демократия / Дж. Сартори // Полис. – 1993. – № 2. – С. 80-89.
9. Танчер В. В. Технологии регуляции конфликтов: исторический характер, параметры консенсуса / В. В. Танчер, В. С. Казаков // Современная конфликтология в контексте культуры мира. – М., 2001. – С. 52-58.

10. Толерантність: теорія і практика: Роздуми філософів і релігієзнавців. Міжнародні правові документи (витяги) / Центр релігійної інформації і свободи Української асоціації релігієзнавців; Міжнародний фонд "Відродження"; Українська асоціація релігійної свободи; Відділення релігієзнавства Ін-ту філософії ім. Г. С. Сковороди НАН України; Університет Брігам Янга; Інститут вивчення відносин церкви і держави ім. Дж. М. Доусона Байлор університету / А. М. Колодний (наук. ред.), М. Ю. Бабій (упоряд., авт. передмови). – К., 2004. – 125 с.
11. Фарукшин М. Х. От культуры конфронтации к культуре диалога / М. Х. Фарукшин, А. Н. Юртаев // Политические исследования. – 1992. – № 3. – С. 148-153.

**Ломжець Ю. В., Національний університет
кораблебудування імені адмірала Макарова**

ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА СУЧАСНОЇ ФОРМИ ПАРЛАМЕНТСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

В даній статті проводиться аналіз організаційних структурних елементів форм парламентської культури. Дается поняття парламентської культури, изучається її природа і зміст. Парламентська культура розглядається як внутрішнє вимірювання політики – як система поглядів, переконань, цінностей в свідомості і поведінці громадян.

In given article analysis of organizing structured element forms of the parliamentary culture is conducted. It is given notion of the parliamentary culture, its nature and contents are studied. Parliamentary culture is considered as intrinsically measurement of politics – as system of glance, beliefs, valuables in consciousness and behaviour of the people.

Останні десятиріччя в нашому суспільстві відбуваються корінні зміни політичних, економічних і соціальних відносин, йде процес зміни соціально-політичної культури. Найважливішими каталізаторами новаторського потенціалу, є нові представницькі органи влади. Звісно, суспільство очікувало більшого й сподівалося на більш швидкі зміни та й не могло передбачати тих втрат, від яких сьогодні страждає більша його частина, проте слід відзначити, що в переважній більшості суспільних рухів парламентська демократія поки що не має альтернативи в сучасному світі. Не випадково слово парламентаризм стало синонімом слова демократія.

Звісно, розвиток парламентської демократії в Україні й досі супроводжується великими труднощами однією з причин яких є той факт,